

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2021

Melike BAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi
melike.bas@amasya.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-4104-8719>

tat- Eyleminin Anlam Genişlemesi Üzerine Bir İnceleme

*An Investigation on the meaning extension of
the verb taste*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 01.07.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 28.08.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2021

Atıf/Citation

BAŞ, M. (2021). tat- Eyleminin Anlam Genişlemesi Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (2), 1538-1557. <https://doi.org/10.34083/akaded.961005>

BAŞ, M. (2021). An Investigation on the meaning extension of the verb taste. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (2), 1538-1557. <https://doi.org/10.34083/akaded.961005>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

İmgesel dilin temelini oluşturan bedenlerimiz ve fiziksel deneyimlerimiz aynı zamanda metaforik kavramlaştırmaların oluşumunda rol oynayan duyuşal kanallar ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır ve bedenleşmiş bilişin özünde yer almaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma, beş temel duyudan biri olan tatma duyusunu ifade etmek için kullanılan *tat-* eyleminin derlem verisinden elde edilen eşdizimlilik örüntülerine ve bağımlı dizinlere odaklanarak söz konusu eylemin kullanım bağlamında sunduğu çokanlamlı doğasına dair bilgi sahibi olmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, Türkçe Ulusal Derlem v3'ten elde edilen eşdizim oluşturduğu ilk yüz sözcük anlam alanlarına göre sınıflandırılmış ve bağımlı dizin satırları incelenmiştir. Çalışma sonuçları, tatma duyusunun 'yemek' kavram alanının yanı sıra, duygular, soyut kavramlar, bilişsel durumların ifadesinde kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca, farklı duyuların (görme, işitme, koklama, dokunma) ifadelerinde sinestezik bir anlam taşıdığı da tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen DENEYİMLEMELER TATMAKTIR, FARKINA VARMAK / BİLMEK / ÖĞRENMEK TATMAKTIR ve BİR DUYGUYU HİSSETMEK TATMAKTIR metaforları, BİLİŞ ALGIDIR üst-metaforu ile örtüşmekte ve önceki çalışmaların bulgularına paralellik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: algı eylemleri, tatma duyusu, metafor, sinestezisi, eşdizim

Abstract

Our bodies and physical experiences, which form the basis of figurative language, are inseparably connected with the sensory modalities involved in the formation of metaphorical conceptualizations and are at the core of embodied cognition. By focusing on the collocation patterns and concordance lines obtained from the corpus data, this study seeks to address the polysemous nature of the verb taste, which is used to express the gustatory sense as one of the five basic sense modalities. For this purpose, the first one hundred collocations obtained from Turkish National Corpus v3 were classified according to their semantic fields and the concordance lines were examined. The results of the study show that the sense of taste is used in the expression of emotions, abstract concepts, and cognitive states in addition to the conceptual domain of 'food'. Additionally, the data reveals that it has a synesthetic meaning transfer in the expression of different senses (sight, hearing, smell, touch). The metaphors EXPERIENCING IS TASTING, REALIZING / KNOWING / LEARNING IS TASTING, and FEELING AN EMOTION IS TASTING obtained in the study overlap with the generic metaphor of COGNITION IS PERCEPTION that show parallelism with the findings of previous studies.

Keywords: perception verbs, taste sense, metaphor, synesthesia, collocation

Giriş

Duyusal algı, bedenleşmiş bilişin (İng. embodied cognition) doğasını anlamada üretken bir araştırma alanıdır. Bilişsel bilimde “insan bilişinin temel olarak somutlaştırılmış deneyim tarafından şekillendirildiği” (Gibbs, 2005, s. 3) şeklindeki yerleşik görüş, insan bedenini ve bedensel deneyimleri araştırmaların merkezine yerleştirmektedir. Gibbs'in vurguladığı gibi, “algı, yalnızca belirli duyu araçları (örn., göz küreleri ve görme sistemi) aracılığıyla belirli beyin bölgeleriyle bağlantılı olarak meydana gelen bir şey değil, hareket halindeki vücudun tüm yönlerini içeren kinestetik bir harekettir” (2005, s. 12). Bu sebeple, algının yorumlanmasında bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir.

Duyusal-algısal deneyimler, soyut düşüncenin temelini ağırlıklı olarak kavramsal yansımalar (örn. kavramsal metaforlar) aracılığıyla başlatmaktadır. Dış dünyadan gelen duyu verileri öznel olarak işlenmekte ve kodlanmaktadır. Duyusal-motor deneyimlerimiz, dil kullanımının yanı sıra düşünme ve hissetme şeklimize de rehberlik eder. Algı eylemleri (İng. perception verbs) anlam alanı, tipik olarak görme (görsel sistem, İng. visual system), işitme (işitsel sistem, İng. auditory system), dokunma (dokunsal sistem, İng. tactile system), tatma (tat alma sistemi, İng. gustatory system) ve koklama (koku alma sistemi, İng. olfactory system) olmak üzere beş duyu alanı ile ilişkilidir. Bu bakımdan evrensel bir özellik taşıdığı düşünülebilir. Ancak, belirli algısal kanalların (İng. modality) belirli kültürlerde ön plana çıkması, bedenleşmiş bilişin “biokültürel bir olgu” olarak tanımlanmasına öncülük etmiştir (Ibarretxe-Antuñano, 2019, s. 55).

Bilişsel anlambilim çerçevesinde dil, bedenle ilişkili olarak algı ve bilişin doğasını anlamada zengin bir ampirik kaynak sağlamaktadır. Bu karşılıklı ilişkiden hareketle, önceki çalışmalar ağırlıklı olarak duyu sıfatlarına (İng. sensory adjectives) odaklanmış ve söz konusu sıfatların farklı yönelimli (örn., görmeden duymaya, dokunmadan görmeye vb.) duyu boyutları içeren çok-duyulu (İng. multisensory) ve kanal üstü (görme, duyma gibi duyu kanalları aşan; supramodal) özelliklere sahip olduklarını göstermiştir (O'Meara vd., 2019; Viberg, 1984; Williams, 1976). Ayrıca, bu çalışmalar dikkatleri “bir algısal kanal dilinin, *parlak bir ses* veya *keskin bir tat* gibi bir diğerindeki deneyimi tanımlamak için kullanıldığı”, ‘alan içi’ olarak da adlandırılan ‘sinestetik’ metaforlara çekmiştir (O'Meara vd., 2019, s. 2).

Tatma duyu, İngilizcede diğer tüm duyulara gerekli terimleri sağlayan dokunma duyusundan sonra en temel ikinci duyu olarak görülmektedir (Classen, 2019). Dokunsal yönü nedeniyle tat duyu, bir dizi başka duyu terimi tanımlama potansiyeline sahip ‘yakın’ (İng. proximal) bir duyudur. Dokunma ve kokunun yanı sıra tat, vücudun iç kısmına ait duyu olduğundan metaforik olarak “karanlık duyu” olarak da adlandırılır, çünkü bu duyulara görme erişimi zor olduğundan görsel terimlerle nitelendirilemezler (Classen, 2019, s. 21). Ayrıca, diğer duyu

alanlarından farklı olarak dokunma ve tatma istemli ve niyetli gerçekleştirilen duyumlardır (Sarı, 2019, s. 135).

Tatma duyusunu ifade etmek için kullanılan *tat-* eyleminin kullanımına gerek Türkçede gerekse diğer dillere ait çalışmalarda diğer duyu kanallarına kıyasla (örn. Aslan Demir, 2018; Sarı, 2019) yeterli vurgu yapılmamıştır. Bu sebeple, bu çalışma Türkçedeki *tat-* duyu eyleminin doğal dil kullanımındaki eşdizim örüntüleriyle bağlantılı olarak anlamsal betimlemesini ve değerlendirmesini sunmaktadır. Ayrıca bu amaçla ilişkili olarak, Türkçede sinestezik çağrışımları olan *tat-* eylemi için herhangi bir metaforik anlamsal genişlemenin bulunup bulunmadığını belirlemek ve eğer varsa hangi yönde olduğunu tespit etmek de çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Algı eylemlerinin metaforik ve sinestezik doğaları

Bilişsel anlambilim, sözcüklerin, merkezde yer alan prototipik içlemler (İng. sense) ile merkezin dışında kalan radyal (İng. radial) içlemlerin birlikte kurduğu anlam ağı içerisindeki işlem veya kavramlardan oluştuğunu ileri sürmektedir (Lewandowska-Tomaszczyk, 2007). Dolayısıyla, anlamsal değişim zinciri yoluyla, sözcükler yeni anlamlar kazanabilir ve çokanlamlılığa yol açan merkezden çevreye anlam genişlemesi gerçekleşebilir. Metafor ve metonimi gibi bilişsel mekanizmalar bu anlam genişlemesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bir duyu organındaki uyaran deneyiminin başka bir duyu organında gerçekleşmesi sonucu oluşan sinestezisi, duylulara ait organların olduğu kadar sözcüklerin de temel anlamlarının dışında farklı duyuşsal anlamlarda kullanılabilmesini sağlamaktadır. Dilsel (metaforik) sinestezisi olarak da adlandırılan bu durum, bir duyuşsal kanaldan diğerine anlam aktarımına olanak tanımaktadır. Duyuların bu şekilde birleşimi dilde de harmanlanmasını sağlamakta; algısal deneyimler, gündelik dil kullanımında sıklıkla kullanılan *keskin koku*, *sıcak renk* gibi ifadelerle yansımaktadır. Örneğin, ‘yumuşak’ sözcüğünün temel anlamı dokunma duyusu ile ilişkilidir; *yumuşak renkler*, *yumuşak ses*, *yumuşak tat* gibi ifadeler dokunmadan sırasıyla görmeye, duymaya ve tadmaya anlam genişlemesi içermektedir.

Mevcut literatürde, duyuşsal kanallar genellikle ‘alt’ (dokunma, koklama, tatma) ve ‘daha üst’ (görme, işitme) kanallar olarak gruplandırılmaktadır. En üst konumda olmak, belirli bir anlamın en fazla sayıda çokanlamlı örüntüye sahip olması ve temel düzeyin altındaki düzeyde en fazla sayıda sözlük birimine sahip olması olarak iki anlama gelmektedir. Duyu kanallarının anlam uzantılarını ilk çalışan araştırmacılardan Ullmann (1959), şiir dilindeki sinestezik metaforları incelemiş ve alt duyulardan üst duyulara doğru bir anlam aktarımı olduğunu ileri sürmüştür. Bu hiyerarşik dağılım, dokunma → tatma → koklama → işitme → görme şeklinde sıralanmaktadır. Sinestezik sıfatlardan elde ettiği verilere dayanan Williams (1976), Ullmann’ın (1959) görüşünü desteklemekte ve tatma alanı içindeki sözcüklerin, koku ve sese aktarım eğilimi gösterdiğini belirtmektedir. Viberg (1984), 53 dilden elde ettiği

verilere dayanarak, çeşitli duyuşsal algı eylemlerinin diğer duyuşsal kanalları tanımlamak için genişletilebileceği benzer bir model önermiştir. Bu hiyerarşide en üst seviyede görme yer alırken, en altta koku ve tat yer almaktadır (1984, s. 136): görme > işitme > dokunma > koklama, tatma.

Algı eylemleri üzerine alanyazın taraması, algı eylemlerinin genellikle metaforik açılımlarına odaklanıldığını göstermektedir. Örneğin, Sweetser'ın (1990) İngilizce ve diğer Hint-Avrupa dilleri üzerine yaptığı çalışmasında, görme duyusuna ait eylemlerin metaforik bir şekilde zihinsel faaliyet ve bilgi (örn. Anlıyorum 'I understand' yerine Görüyorum 'I see') anlamlarına genişlemesi eğilimi tespit edilmiştir. Sweetser, görme ile nesnel akıl arasında evrensel özdeşleşme olduğunu ileri sürmüş; bu durumu ZİHİN BEDENDİR (MIND-AS-BODY) metaforu ile açıklamıştır (1990, s. 33-35). Bu metafor, *beden* kaynak alanı ile *zihin* hedef alanı arasında oluşan sistematik eşlemlerden oluşmaktadır (örn. ANLAMAK/BİLMEK GÖRMEKTİR). Sweetser'a (1990) paralel olarak Lakoff ve Johnson, DÜŞÜNMEK ALGILAMAKTIR (İng. THINKING IS PERCEIVING) genel metaforunu önermişler; görme duyumunu diğer duyulardan üstün tutarak sahip olduğumuz bilginin büyük kısmının görmeden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir (1999, s. 238-240). Diğer yandan, Evans ve Wilkins (2000) pek çok Avusturalya dilinde görme eylemlerinin dışında *duyma* eylemlerinin düşünme, bilme gibi zihinsel faaliyetlerle daha çok ilişkilendirildiğini tespit etmiştir.

Algısal alanın dışındaki metaforik anlam kaymaları, aktarımların fiziksel duyulardan soyut veya bilişsel duyulara doğru hareket etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ibarretxe-Antuñano (2013, 2019), bu durumu BİLİŞ ALGIDIR (İng. COGNITION IS PERCEPTION) metaforunun da temeli olarak tanımlamaktadır. Duyular yoluyla bilgi toplama şeklimiz aynı olmadığından elde edilen bilgi türü de farklı olabilmektedir. Diğer bir deyişle, her algısal kanal farklı türde bir bilgi sunmakta ve BİLİŞ ALGIDIR metaforuna hizmet etmektedir (Ibarretxe-Antuñano, 2019, s. 51):

- (i) görme → güvenilir bilgi
- (ii) duyma → dolaylı bilgi
- (iii) koklama → sezgisel bilgi
- (iv) dokunma, tatma → deneyimsel bilgi

İngilizce, Bask ve İspanyolca dillerindeki algı eylemlerini karşılaştırmalı şekilde inceleyen (Ibarretxe-Antuñano, 2002), tatma duyumu ile ilgili BİR ŞEYİ DENEYİMLEMEK TATMAKTIR, BİR HİSSİ ÜRETMEK TATMAKTIR (HOŞLANMAK/HOŞLANMAMAK TATMAKTIR) metaforlarını her üç dilde de tespit etmiştir. Diğer yandan ve BİLMEK TATMAKTIR metaforunu sadece İspanyolcada gözlemlemiştir. Ibarretxe-Antuñano (2002), bu algı metaforlarının Sweetser'ın (1990) ZİHİN BEDENDİR (MIND-AS-BODY) metaforunun alt türleri olduğunu belirtmektedir.

Çince edebi eserlerde sinestezik metaforları Ullmann'ın hiyerarşik sıralaması açısından inceleyen Yu (2003), Ullman'ın (1959) sınıflandırmasıyla paralel olarak

kanallar arası anlam aktarımı ile gerçekleşen çeşitli sinestezik metaforlar tespit etmiştir. Bu aktarımlar arasında tatma duyumu ile boyut ve ses arasında bir bağ tespit edilmiştir. Steinbach-Eicke (2019), antik Mısır dilinde tatma metaforlarını incelemiş ve tat alma duyusunun, fiziksel hissiyat, duygu, deneyim ve bilme alanlarına uzanan ve BİLMEK TATMAKTIR ve DUYGU HİSSETMEK TATMAKTIR metaforlarını içeren çok anlamlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Classen (2019), tat alma duyusuyla ilgili birçok terimin kökeninin ‘dokunmak’tan geldiğini ve zaman içinde ‘duyusal bir değişim’ geçirdiğini ifade etmektedir. Örneğin, İngilizce “*bitter, tangy, piquant, pungent, tart, acid, acrid*” sözcükleri ‘keskin’ anlamına gelen sözcüklere dayanmaktadır (s. 19). Classen’e göre, tat, imgesel olarak ‘neyin güzel olduğuna dair hüküm’ bildirmektedir, bu nedenle estetik bir ayrımcılık hissi olarak nitelendirilir (2019, s. 23). İyi tat, estetik olarak doğru ve uygun olanı belirlediğinden bu kurala uymayan şey, kötü tada, dolayısıyla da tiksilmeye neden olur. Bu görüş, Ibarretxe-Antuñano’nun (2002) tespit ettiği bir şeyden hoşlanma ve hoşlanmamanın fiziksel tat duyusu ile yakın ilişkisini de desteklemektedir.

Derlem Verileri ve Çözümleme

Bu çalışmada, bilişsel anlambilimin kuramsal çerçevesi içinde derlem dilbilim ve sözcük anlambilimin yöntemsel desteğiyle *tat-* eyleminin anlam genişlemeleri incelenmiştir. Derlem çalışmalarının yöntem ve araçları, kullanıma dayalı (İng. usage-based) bir yaklaşım ile kullanım kalıplarını çıkarmak için gerçek verilerden faydalanmaktadır (Deignan, 2005). Bu kullanım kalıpları, sözcük anlambilimin de yararlandığı eşdizimlilik (İng. collocation) yoluyla sözcük profillerini tespit edebilmektedir (Sinclair, 1996). Bir düğüm sözcük ile belirli bir aralık içinde sıklıkla birlikte kullanıldığı sözcük biçimleri arasındaki ilişki olarak tanımlanan eşdizimlilik, anlam örüntülerinin ve anlam ezgisinin ortaya çıkmasında önemli bir role sahiptir (Aksan, 2021; Sinclair, 2004).

Türkçede tat alma (İng. gustatory) duyusuyla ilgili kullanılan *tat-* eylemi Türk Dil Kurumunun (TDK)¹ çevrimiçi sözlüğünde şu şekilde tanımlanmaktadır:

tat-

1. **-i** dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak
2. **-i** bir şeyden az miktarda yemek veya içmek
3. **-i, mecaz** duymak, hissetmek

¹ <https://sozluk.gov.tr/>

TDK sözlük tanımı, *tat-* eyleminin temel anlamının yeme veya içme eylemiyle ilgili olduğunu, imgesel (İng. figurative) anlamın ise daha çok genel olarak duyumsamak veya bir şeyi hissetmekle ilgili olduğunu göstermektedir.

Çalışma verilerini toplamak için doğal dil kullanımını örnekleyen Türkçe Ulusal Derlem (TUD v.03)² kullanılmıştır. Başsözcük *tat-* TUD'un sözlü ve yazılı alanlarında aranmış ve arama sonucu elde edilen tüm bağımlı dizin satırları (İng. concordance lines) çözümlenmeye dahil edilmiştir. Ayrıca *tat-* eylemiyle birlikte kullanılan sözcükler, 'anamlılık yoluyla eşdizimlilik' (İng. collocation-via-significance) tekniğine dayalı (McEnery ve Hardie, 2012) Log-Benzerlik (İng. Log-Likelihood, LL) +1/-1 pencere aralığında derlem tarafından otomatik olarak hesaplanıp listelenmiştir. Bu şekilde sözcükbirimlerin şans faktörünün ötesinde bir sıklıkta oluşturdıkları anlam bütünlüğü tespit edilmiştir (Aksan, 2021).

Veri çözümlenmesi aşamasında ilk olarak, eşdizimlilik listesinden LL değerlerine göre belirlenen ilk 100 eşdizim sözcüğü seçilmiş ve eşdizim örüntülerinin hangi alanlarda yoğunlaştığını bulmak için sözcükbirimler, sözcük türleri ve genel kavram alanları açısından sınıflandırılmıştır. İkinci olarak *tat-* eyleminin farklı anlamlarını bulmak ve sözlük tanımını çalışmada tespit edilen anlamlarla karşılaştırmak için bu kavram alanları bağımlı dizin satırları içinde ayrıntılı bir şekilde incelenip betimlenmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Derlem taraması, *tat-* eylemini yazılı ve sözlü 696 metin içinde toplam 1289 görünme sıklığı ($f=25.44$) ortaya koymaktadır. LL değerine göre *tat-* eyleminin -1/+1 bağlamında yer alıp bu eylemle örüntü oluşturan sözcükbirimlere bakıldığında, temel anlamı ile ilişkili 'yiyecek' anlam alanından ziyade 'duygu' alanı ile ilişkili sözcüklerin daha sık bir araya geldiği gözlenmektedir. Eşdizim listesindeki ilk 25 sözcüğü ve frekans değerlerini sunan Tablo 1'de de görüldüğü gibi, *mutluluğu*, *zevkini*, *hazzını*, *aşkı* gibi olumlu duyguların yanı sıra *ölümü* gibi fiziksel durumlara ve *acıyı* gibi temel olarak tatma duygusuyla ilgili olup olumsuz duyguya da gönderme yapan sözcükbirimler daha güçlü bir birliktelik göstermektedir. Ayrıca, listede (2.) sırada yer alan *hiç* belirteci eylemin anlamını zamansal açıdan olumsuz bir şekilde pekiştirmekte ve daha önce tatma eyleminin gerçekleşmediğini vurgulamaktadır.

² <https://v3.tnc.org.tr/> TUD hakkında daha fazla bilgi için bkz. Aksan, vd. (2012)

Tablo 1 Eşdizim listesinden kesit

No	Sözcük	Yazılı-sözlü metinlerdeki toplam sayı	Beklenen eşdizimlilik sıklığı	Birlikte oldukları dokuman sayısı	Log- benzerlik değeri
1	mutluluğu	1125	0,0286	24	303,4094
2	hiç	65411	1,6637	55	294,6627
3	zevkini	287	0,0073	18	294,4386
4	ölümü	2506	0,0637	20	225,6167
5	hazzını	87	0,0022	12	184,214
6	aşkı	1876	0,0477	13	154,5122
7	acıyı	735	0,0187	12	144,5553
8	lezzetini	122	0,0031	10	142,4854
9	duygusunu	1035	0,0263	13	135,6036
10	mutluluğunu	415	0,0106	11	131,2867
11	zevkler	128	0,0033	9	125,3596
12	sevgiyi	945	0,024	10	113,0439
13	zevki	419	0,0107	8	103,5757
14	hazı	219	0,0056	8	100,6723
15	lezzetler	44	0,0011	5	91,9315
16	zevkleri	169	0,0043	6	89,8758
17	duyguları	1662	0,0423	10	89,5453
18	dürümü	19	0,0005	1	83,9133
19	tadını	1262	0,0321	9	83,6414
20	için	284706	7,2415	38	75,5511
21	bana	44515	1,1322	18	71,6899
22	sevgisini	695	0,0177	7	69,883
23	nefsinde	21	0,0005	3	64,198
24	yenilgiyi	198	0,005	5	59,1621
25	meyveden	40	0,001	4	58,6427

LL değerlerine göre derlemede sıralanan listeden ilk 100 eşdizim sözcüğü, *tat*-eyleminin ad, sıfat, belirteç, eylem, bağlaç, edat gibi çeşitli dilbilgisel kategorilere ait sözcüklerle bir araya gelebildiğini göstermektedir. Bu sözcük türlerinden %78'lik bir oranla en sık yer alan ad ulamı, *tatma* eyleminin nesnesi olarak anlam alanlarına göre sınıflandırıldığında somuttan soyuta doğru bir anlam genişlemesi gözlenmektedir. Bu anlam genişlemesini daha iyi açıklayabilmek için bağımlı dizin satırları detaylı bir şekilde incelenmiş ve betimlenmiştir.

YEMEK kavram alanı *tat-* eyleminin nesnesi konumunda temel anlamının bir parçası olarak ağız ve dil yoluyla yiyeceğin/içeceğin (bir bölümünün) tüketilmesiyle oluşan duyuma yönelik bir anlam ile karşımıza çıkmaktadır. Eşdizim listesinde yer alan *baklavalardan, balı, damak, dürümü, leziz, nimetini, şerbetini, tatlar, yemeği, yudum*, vs. sözcükbirimleri bu kavram alanı içinde değerlendirilmektedir.

- (1) a. Endülüs *şaraplarını* **tatmaya** değer. [W-JE39C3A-1250-492]
- b. ... her canlı *adana dürüm* **tadacaktır** yanına da şalgam suyu isteyecektir, ... [W-SI45F1D-4710-1168]
- c. Çarşıdaki değişik *meyveleri* **tattık** ve çok lezzetli olan sade dondurmalarından birkaç külah yedik. [W-II09C3A-0600-259]
- d. ... farklı ülkelerin *yemeklerini* **tatma** fırsatı bulacak. [W-OG24D1B-3361-796]

YEMEK kavram alanına giren ve 'ağız yoluyla alınan tat' temel anlamına sahip 'lezzet' (İng. flavor) başsözcüğü ve teksözcükleri (lezzetini, lezzetler, vs.), çokanlamlı bir biçimde *tat-* eylemi ile birlikte kullanılmaktadır. Örneğin, (2a-b)'de ağız yoluyla duyulan tat anlamında kullanılmaktayken, (2c-d-e) örneklerinde arzu edilen bir durum karşısında duyulan hazzı ifade etmekte ve bu bakımdan daha soyut bir anlam taşımaktadır. Ayrıca, (2e), duyma algısının tatma algısı ile yorumlanmasını örneklendirerek, sadece tadılan şeylerin değil aynı zamanda işitilen şeylerin de lezzetinin olabileceğini sinestezik bir şekilde göstermektedir.

- (2) a. Olağanüstü *lezzetler* **tattık**, olağanüstü şaraplar içtik. [W-PI09C3A-1078-269]
- b. ... kahve tutkunları, Starbucks'ın muhteşem *lezzetlerini* **tadarken**, kablosuz olarak İnternet'e bağlanma özgürlüğünü de doyasıya yaşayabilecek. [W-RF10E1B-3066-998]
- c. Bir müzik insanıyla uzmanlaştığı türün dışında bir müzik dalı hakkında konuşmak, okura alışık olmadığı *lezzetler* **tattırabilirdi**. [W-JI39C2A-0646-188]
- d. ... yaşama sevinciyle birlikte çalışmanın *lezzetini* **tadan**, vaktini iyi değerlendiren öğrenciler, ... [W-JI37C3A-0642-1089]
- e. Başka bir yerde, başka bir zamanda asla söylenmeyecek sözleri, onların her birini söylemenin ve duymanın iç kamaştırıcı *lezzetini* **tadarak** söyleyen fısıltılar. [W-NH13C2A-3330-1027]

Caballero, Suárez-Toste ve Paradis (2019, s. 12), *lezzeti* dil, çene, yanak, boyun, kulak gibi organların kas sistemlerini içeren tüm duyuşal deneyimleri ve tüm ilgili motor sistemleri içeren çok kanallı bir duyum olarak tanımlamaktadır. Bu özelliği, bu kavramın örneklerde görüldüğü gibi sadece algısal değil aynı zamanda bilişsel ve duyuşal bir boyut kazanmasını da sağlamaktadır.

Eşdizim listesinde (19.) sırada yer alan ‘tadını’ sözcüğü, ‘lezzet’ sözcüğüne benzer şekilde tat alma algısı anlamına (3a) ilaveten çeşitli durumların ifadesinde de (3b) tercih edilmektedir. TDK’nın ‘hoşa giden durum, lezzet, zevk’ mecaz anlamı olarak tanımladığı ‘tat’, sözlük tanımından farklı olarak derlemede hoşa gitmeyen olumsuz durumlarda (3c-d) da kullanılabilir.

- (3) a. ... *çikolatanın tadını* bir kere **tadan** çocuklar cennetin bu dünyada olduğunu düşünecekler. [W-OH32D1B-2567-1103]
- b. ... ilk adım sahnelerinde kendilerini denemiş, *tiyatronun tadını* **tatmış** olanlar ... [W-JG37C0A-1695-443]
- c. ... bizi maddi yönden rahata erdirecek *evliliklerimizin yavan tadını* **tattıktan** sonra, hayatlarımıza özgür ve yalnız devam etmeyi tercih ettik. [W-MA16B3A-0039-249]
- d. Çünkü kalpleri elinde tutan, evirip çeviren bir Allah vardır ve O, Habibine dahi *âciz kalmanın tadını* **tattırmıştır**. [W-TI42E1B-2942-12]

Soyut bir kavram alanı olarak DUYGU, *tat-* algı eyleminin en yoğun şekilde kullanıldığı alandır. Eşdizim listesinde yer alan sözcüklerden olumlu ve olumsuz farklı duyuş türlerinin deneyimlenmesi ve hissedilmesi, tadılması olarak kavramlaşmaktadır. Duygunun tadılan bir durum olarak düşünülmesi *duygu* sözcüğünün Türkçede farklı anlamlarda kullanımı ile de ilgilidir. Bu ulam içinde değerlendirilen *duygular*, *duyguları*, *duyguyu*, *duygusunu* birimleri genellikle tanımlanamayan veya daha önce deneyimlenmemiş duyuş durumlarında yer almaktadır (Örnek 4). Smith ve Smith’in (1995, s. 117), *Turkish Emotion Concepts: A Prototype Approach* [Türk Duygu Kavramları: Prototip Yaklaşımı] adlı çalışmalarında belirttikleri gibi, Türkçe *duygu/heyecan* kavramının İngilizce *emotion* kavramından daha geniş ve daha durum odaklı bir kategori olduğu görüşünü desteklemektedir.

- (4) a. Her kitapta bir başka hayat yaşamanın, her kitapta bir başka maceraya yuvarlanıp, *bambaşka duygular* **tatmanın** zevki başka hiçbir yerde yoktu, ... [W-JH13C4A-1319-537]

- b. Bu, çok zamandır *hatırlamadığım bir duyguyu* da **tattırıyor** bana. [W-KA16B4A-0147-78]
- c. İnsana *çok farklı duyguları tattıran* bir ay Ramazan. [W-QH42C3A-3331-160]
- d. Bu duruma şahit olmak; garip, daha önce **tatmadığım duyguları** bana hissettiriyordu. [W-SI22C3A-0559-737]

Diğer yandan, özellikle eşdizim listesinde (9.) sırada yer alan *duygusunu* birimi, özel bir duyguya gönderme yapmaktadır. Örnek (5)'te de görüldüğü gibi, 'x duygusunu tatmak' yapısı daha çok deneyimlemek sezdiriminde bulunmaktadır. Smith ve Smith (1995), İngilizce *emotion* sözcüğünün karşılığı olarak 'duygu/his/heyecan' sözcüklerinin Türkçede üst terim olduğunu ve 'duygu'nun İngilizce *emotion, feeling, sense* ve *affect* terimleriyle örtüşebileceğini belirtmektedirler. (4.) ve (5.) örneklerde görüldüğü gibi ve özellikle (5f) örneğinde 'his' (İng. feeling) anlamı da taşıyan bu kullanım ile 'tatmak' ve 'hissetmek' arasında duyumsal bir bağ kurulmaktadır.

- (5) a. *Hürriyet duygusunu tadan* az buçuk insan gibi Meto, sonsuz bir dalgalanmanın baharına kavuştu. [W-PA16B0A-0158-1109]
- b. ... inş. allah tüm isteyen kadınlara *annelik duygusunu tattırsın*. [W-VI44F1D-4747-9]
- c. Sanki hayatında en azından bir kere *ilk olma duygusunu tatmak* istermiş gibi ... [W-VA16B3A-2629-670]
- d. Ayrıca her öğrenciye *başarı duygusunun tattırılması* için öğretmenler, öğrencilerin başarıya ulaşabileceği konulan seçmelidir. [W-ED02A1B-3653-95]
- e. Gazinonun tenhalığı, her zamanki kalabalık ve gürültünün olmayışı ayrı bir *yalnızlık duygusu tattırıyor*. [W-FI09C2A-1377-73]
- f. Daha büyük, aşkın bir varoluşun parçası olduğumuz *hissini*, sadece ölümü tecrübe ederek **tadabiliyoruz**. [W-TE36E1B-3355-1238]

Tablo 2'deki eşdizim listesinde mutluluk, zevk, haz, aşk gibi üst sıralarda yer alan olumlu duygu türlerinin yanı sıra, sırasıyla sevgi, heyecan, kıvanç, neşe, sevinç, şefkat, keyif duyguları da farklı sözcükbirimlerle kullanılarak *tat-* eylemi ile güçlü bir birliktelik oluşturmaktadır. Bağımlı dizinlerdeki örnekler incelendiğinde bu duyguların deneyimlenmesi, tadılması olarak yorumlanmaktadır. Benzer şekilde Kövecses (2000), özellikle sevgi/aşk ve şehvet duygularının metaforik kavramlaşmasında BESİN/YİYECEK kaynak alanının sıklıkla kullanıldığını

belirtmektedir. Bu bakımdan DUYGU YİYECEKTİR kavramsal metaforunun bu ifadeleri güdülediği düşünülebilir.

- (6) a. ... komisyon üyelerinin beğenisini kazanmış olmanın *mutluluğunu tadıyor* gibiydi. [W-HE09C3A-0579-877]
- b. ... başka bir gezegendeymişiz *zevkini tattık*, inanılmaz bir doğal oluşum. [W-RI41C2A-1464-268]
- c. ... topu topu iki yıl süresince bile olsa, ben de ünlü bir kişi olmanın *hazzını tattım*. [W-NG43C2A-1805-226]
- d. Bebeğimi yitirdim, *aşkı tatmadım* ve ölüyorum. [W-QA16B2A-0066-704]
- e. ... yeni bir söz söylemenin *heyecanını* hiç *tatmamış* hodbin güruhu, ... [W-TE36E1B-3295-576]

‘Acı’ sözcüğü, veri tabanında olumsuz duygu olarak sınıflandırılabilir üzüntü, ıstırap ve keder sözcüklerinin yerine sıklıkla kullanılmaktadır. Aslen tat alma organı ‘dil’deki yanma hissi anlamına gelen ve ‘tatlı’nın anlamsal karşıtı olarak kullanılan ‘acı’ sözcüğü, anlam genişlemesi ile fiziksel rahatsızlık (İng. pain) ve duygu kavram alanı içinde ‘yoğun üzüntü’, ‘keder’ anlamında kullanılmaktadır (Baş ve Büyükkantarcıoğlu, 2019, s. 288) Bu sebeple, ‘acının tadılması’ temel anlamı olan acı bir yiyeceğin tadılmasından ziyade imgesel bir anlam kazanarak duygusal zorluğun tecrübe edilmesi olarak kavramlaşmaktadır.

- (7) a. Kendisi, başından geçen muhtelif ıstıraplı olaylarla vatansız kalmanın *acılarını tattmış*, ... [W-RD03A3A-0435-414]
- b. Önce *mutluluğu tattırdın*, şimdi ise *acıyı tattıryorsun*. [W-TI42E1B-2942-67]
- c. ... ilk defa insan olduğumu anlamaya başlıyordum, insan olmanın *acılarını tadıyordum*, aşağılanmayı, dövülmeyi, işkence görmeyi tadıyordum, ... [W-JA16B1A-0480-863]
- d. Babamın ölümüyle ikinci büyük *acıyı tattım*. [W-SA09C1A-0240-368]
- e. *Acıyı, mutsuzlukları, üzüntüyü* seninle *tadalım*. [W-PI22E1B-2909-1159]

Tat- eylemi eşdizim listesinde yer alan *başarı, yenilgi, mağlubiyet, galibiyet, özgürlük* gibi diğer SOYUT KAVRAMLARIN ve *güzellik, ölüm, açlık* gibi FİZİKSEL DURUMLARIN bizzat yaşanması ve tecrübe edilmesi anlamında da sıklıkla kullanılmaktadır. Bu ifadelerde yukarıda bahsedilen gizli bir ‘hissini/duygusunu tatmak’ yapısı da yer almaktadır.

- (8) a. ... evimizdeki ilk *galibiyeti* **tatmak** için Göztepe maçını yönetim olarak bedava yaptık. [W-NI27D1B-2829-669]
- b. Her zaferin için birkaç *yenilgi* **tadacağı**mı önceden bil ve yenilgilerinden zevk almayı öğren. [W-II22C3A-0566-1214]
- c. Farkında olmadan orada **tattığı** *özgürlüktür* aslında, orada canı ne istiyorsa onu yapar, ... [W-OI37E1B-3058-332]
- d. Geç de olsa bugün **tattığım** *güzellikleri*, keşke sen de tatmış olsaydın ... [W-TI42E1B-2942-305]
- e. ... bu kadar güzel yaşayan bir insan tabii ki *ölümü* de **tatmalı**. [W-NA16B2A-0702-602]
- f. *Açlık ve susuzluğu* **tattım**. [W-IA42B4A-0302-214]

Bağımlı dizin satırlarının daha detaylı incelenmesi, deneyimleme anlamını pekiştirmekle birlikte, deneyimlemenin ötesinde daha genel bir ‘yaşamak’ ve ‘yaşayarak öğrenmek’ anlamını da ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, (9a)’da New York şehrini görmek, keşfetmek, o şehirde yaşamak, şehrin tadılması olarak anlamlandırılmaktadır. Diğer örneklerde *tat-* eylemi ile eşdizimlik gösteren *öğren-, anla(şıl)-, yaşa(nıl)-* eylemleri deneyim anlamını güçlendirmektedir.

- (9) a. ... yapamadığımı sandıklarımı 1990’lı yıllarda yapmaya ve *New York’u* **tatmaya** karar verdim. [W-PI09C3A-1078-494]
- b. *Tüketim ve marka ilişkisinin önemini ve rolünü* aile içinde değil, yakın çevrelerinde arkadaşlarıyla ilişkileri itibariyle öğrendiler ve **tattılar**. [W-PD02A2A-2046-244]
- c. ... yaratıcı kendi dilediği yolda **tadılıp** anlaşılabilmesi için, tamamlanmış bir biçim ortaya koyar. [W-KG03A4A-2011-949]
- d. Öyle haller ki, yaşanılmadıkça **tadılmadıkça** hissedilmedikçe kuru laflarla anlaşılmaz, anlatılmaz. [W-UH42E1B-2921-940]

- e. Çocuklar gibi mesuttum. Dünyaları verseler, o gün yaşadıklarımı veremezler, **tattıramazlardı** bana.. [W-RI42E1B-2940-172]

Ayrıca, bir yazarın eserini okuyup özümsemek veya detaylarının farkına varmak, o edebi eseri veya söz konusu eseri metonimik bir şekilde temsil eden yazarını tatmak olarak kavramlaşmaktadır (10a-b-c). Benzer şekilde, (10d) örneğinde olduğu gibi sanat eserini yorumlamak ve anlamak o eseri tatmak olarak düşünülmektedir. Bu açıdan, *tat-* eyleminin algısal alandan bilişsel alana metaforik bir anlam genişlemesi söz konusudur. BİLİŞ ALGIDIR üst-metaforunun bir yansıması olarak bilişsel farkındalık, fiziksel haz ve doyum olarak yorumlanmaktadır.

- (10) a. "*Dostoyevski'yi yeni yeni **tadıyordum**. Muazzam bir şeydi bu. Her an dünyam değişiyordu, ...* [W-JI37C3A-0642-860]
- b. Antolojisi"nde *Truman Capote, Anna Kavan ve Ingeborg Bachman gibi yazarları **tatmak** mümkün.* [W-OG24D1B-3361-658]
- c. *Şiirdeki romanı, romandaki şiiri **tadabiliyorum**.* [W-OI22C3A-0660-1239]
- d. *Sanat yapıtı karşısında onu gören, **tadan**, kendini ona vereni, araya düşüncenin girmesi tedirgin eder.* [W-SH03A3A-1390-1111]

Tat- eyleminin sinestezik kullanımına yönelik, veri tabanı az sayıda da olsa diğer duyulara yönelik bir geçiş olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki örneklerde, görme (11a-b-d), işitme (11c), koklama (11d-e-f), ve dokunma (11g-h) duyularından tatma duyumuna bir transfer söz konusudur. Dolayısıyla tatma duyumunun çok yönlü olduğu ve tek bir algı alanına yönelik olmadığı sonucuna varılabilir. Tat duyumunun hiyerarşik düzlemde (Ullmann, 1959; Viberg, 1984; Williams, 1976) alt grupta olduğu göz önüne alındığında sıralamada üst grup duyuların (görme, işitme) aşağıya yönelimi olduğu kadar, alt gruptan (koklama, dokunma) yukarıya yönelimi de söz konusudur. Bu bakımdan, alanyazında duyusal anlamın yukarıdan aşağıya aktarıldığı görüşünü desteklemektedir.

- (11) a. Ah o yüz. O yüzü gözlerinin yeniden **tatması**, ... [W-SA16B2A-1070-518]
- b. Göğün altında dingin, körlerin sonsuz karanlığında **tadacaklar maviyi**. [W-GA15B1A-1722-1201]
- c. ... bir orkestra şefi gibi, bu acayip konserin *sazlarını* hem bir bütün olarak **tadıyor**, hem de teker teker tanıyordu. [W-MG03A4A-0068-875]
- d. Akdeniz'in biraz da *yeşilini*, Ege'nin biraz da *kokusunu **tadabilmek*** için... [W-FA16B2A-0998-1230]

- e. Sen her zaman insanları sevmiş, o *gül kokundan* biraz olsun **tattırılmışsın**. [W-SI22E1B-2912-15]
- f. Cennette seni görmek ve o güzel *kokunu tadabilmek* umuduyla. [W-SI22E1B-2912-1235]
- g. Biraz önce o *soğuk su şokunu tatmadan* önce bizimle beraber olan balıklarımız ... [W-NC06E1B-3088-781]
- h. ... bir tuhaf *dokunuşu tadar* kadınlar denize açık pencerelerden. [W-II13C4A-1333-1066]

(11a)'da görme organı gözlerin, tatma eylemini gerçekleştirebileceği ve (sevilen) bir yüzün görülmesinin, şeklinin diğer yüzlerden ayırt edilmesinin, tadılması olarak yorumlanması örneklendirilmektedir. (11b) ve (11d) örneklerinde görülebilen niteliğe sahip renk kavram alanının tadılarak da hissedilebileceği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, örneklerde görmeden tatmaya bir yönelim söz konusudur. Benzer şekilde iştme alanıyla ilgili 'lezzet' ile ilgili bahsedilen (2e) örneğinin yanı sıra (11c)'de bir melodinin dinlenmesi ve enstrümanların ayırt edilmesi tadılması olarak kavramlaşmaktadır.

Tat ile yakından bağlantılı olan, ancak havada var olması ve uzayda görünür bir varlığı olmaması bakımından sese benzeyen koku duyuşsal alanı, (11d-e-f) örneklerinde görüldüğü gibi kokunun tadılabilir olduğuna ve burun dışında da duyumsanabileceğine gönderme yapmaktadır. Her iki duyuşsal kanal da yeme ve içme sırasında lezzet algısına dahil edildiğinden, tat ve koku alma bazen günlük dilde birleştirilmektedir (Caballero vd., 2019). Ancak, örneklerde yemek kokusundan farklı kokuların da tadılması koku alanı ile tat alanı arasında daha geniş bir anlam geçişi olduğunu göstermektedir.

Son olarak, (11g-h) örneklerinde dokunma alanı ile tatma alanı arasında anlam geçişi ile fiziksel ve bedensel bir his, tatsal bir duyum olarak yorumlanmaktadır. Sonuç olarak tüm bu örnekler, *tat-* eyleminin imgesel sözlük anlamının ötesinde metaforik anlam genişlemesi ile çokanlamlı ve sinestezik bir özellik kazandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Tat- eyleminin derlem verisinden elde edilen bağımlı dizinlerinin incelendiği bu çalışma, bedenleşmiş biliş kavramının bir gerektirimi olarak daha somut bir duyumsal-bedensel alandan daha soyut, durumsal, duygusal ve zihinsel alanlara doğru yönelim olduğunu ve metaforik anlam genişlemelerinin çokanlamlılığın temel araçlarından biri olduğunu teyit etmektedir. *Tat-* eylemi sadece temel anlamının bir parçası olarak yiyeceklerin tadılması anlamının yanı sıra duygular, soyut kavramlar, bilişsel durumlar ve diğer duyuşsal kanalların ifadelerinde de kullanılmaktadır.

Derlem verisi, dil kullanıcılarının *tat-* eyleminin sözlük tanımının ötesinde bir kullanımda buldukları eşdizim örüntüleri ortaya koymaktadır. *Tat-* eyleminin mecazi (imgesel) anlamı, sözlükteki *duymak*, *hissetmek* anlamından daha geniş bir anlamda deneyimlemek, zevk almak, yaşamak, yaşayarak öğrenmek, okumak, özümsemek, farkındalık kazanmak gibi anlamlar da kazanmaktadır. Bu durum BİLİŞ ALGIDIR temel metaforunun gerektirimleri olarak DENEYİMLEMELER TATMAKTIR, FARKINA VARMAK/BİLMEK/ÖĞRENMEK TATMAKTIR metaforlarını üretmektedir. Ayrıca, duyguların ifadesinde sıklıkla karşımıza çıkan *tat-* eylemi, sadece olumlu duyguları ve durumları (örn. sevinç, haz) değil aynı zamanda olumsuz duygu ve durumları (örn. başarısızlık, ölüm) da içermektedir. Bu ifadelerin altında (BİR DUYGUYU) HİSSETMEK TATMAKTIR metaforu ile ilişkili HOŞLANMAK/ZEVK ALMAK TATMAKTIR ve HOŞLANMAMAK TATMAKTIR metaforları yatmaktadır. Ibarretxe-Antuñano'nun (2002) ve Steinbach-Eicke'nin (2019) da çalışmalarında tespit ettikleri metaforlarla örtüşen bu metaforlara dayanarak DUYGU ALGIDIR üst-metaforu ileri sürülebilir.

Tat ve koku sözcüklerinin, İngilizcede duygusal yüklü olduğu ve bu duygusallığın esnek olduğu görüşünden hareketle yürüttüğü çalışmasında Winter (2016a), tat ve koku sözcüklerinin, diğer kanallardaki sözcüklere göre duygu değeri daha yoğun dilsel bağlamlarda yer aldıklarını tespit etmiştir. Bu bulguya paralel olarak, çalışmada incelenen eşdizimlilik, tatma eyleminin Türkçede de genellikle duygu içerikli bağlamlarda gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu duygu değeri çoğunlukla olumlu duygu değeri niteliği taşısa da İngilizcede olduğu gibi (Winter, 2016a) hem olumlu (örn. sevgiyi tatmak) hem de olumsuz (örn. kederi tatmak) argümanlarla kullanılabilir.

Tat- eyleminin güçlü eşdizimlilik gösterdiği sözcüklerden tatma duygusuyla ilişkili 'acı', 'tat' ve 'lezzet' sözcüklerinin temel anlamlarının dışında daha imgesel bir anlam kazanarak çokanlamlı bir özellik taşıdığı gözlenmiştir. Bu durum tatma duyumu dair sadece eylemsel boyutta değil daha genel, diğer sözcük türlerini de kapsayacak şekilde anlam genişlemelerinin oluştuğunu göstermektedir. Bu konuda tatma duyumu içinde değerlendirilen diğer dilbilgisel sözcük türlerinin de dahil edildiği daha kapsamlı bir çalışma yapılarak anlam geçişleri ve yönelimleri daha detaylı incelenmelidir.

Tatma duyumu temel duyulardan biri olmasının yanı sıra, diğer duyularla sıkı bir ilişki içindedir ve sinestezik bir şekilde görme, duyma, koklama ve dokunma duyularının yerine kullanılabilir. Bu anlam transferi her zaman alanyazında dile getirilen hiyerarşik düzlemde gerçekleşmemektedir. Çalışmanın bu bulguları, duygusal kanallara dair 'hiyerarşi' kavramını eleştiren ve alt gruptan üste giden yönlülüğün bir kural olarak alınmaması gerektiğini belirten çalışmaları (Strik Lievers, 2015; Winter, 2016b) destekler niteliktedir. Yine de bu konuda kesin bir sonuca varmak için algıyla ilişkili diğer eylemlerin (örn. kokla-, dokun-) ve sözcük türlerinin yer aldığı daha geniş çapta bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Veri tabanında yer alan “*Elbette her şey tadılınca hissedilir. Yaşamadan anlaşılmaz*” (W-SI22C2A-0830-950) örneğinde de vurgulandığı gibi, tatma duyusu ile yaşam arasında sıkı bir bağ vardır ve her bedensel-duyusal deneyim dilde yer bulmaktadır. Sonuç olarak *tat-* eyleminin kullanımında yüksek derecede çokanlamlılık gözlenmektedir ve duyular arası bir özellik taşımaktadır. Dil organı vasıtasıyla gerçekleşen tatma duyusunun bu anlam genişlemesi dildeki metaforik üretkenliği de ortaya koymaktadır. Derlem verilerinden elde edilen bilgilere göre söz konusu eylemin daha kapsamlı bir sözlük tanımının yapılması önerilmektedir. Ayrıca, eşdizim listeleri ile anlam tercihlerinin belirlenmesi ve kalıplaşmaya yakın örüntülerin (örn. *x duygusunu tat-*) sözlüklerde yer alması bu sözcüğün daha detaylı betimlenmesinde yardımcı olacaktır.

Kaynaklar

- Aksan, Y. (2021). Derlem temelli sözlük yazımı. Baş, M. (Ed.), *Anlambilimde Güncel Çalışmalar* (s. 200-215). Anı Yayıncılık.
- Aksan, Y., Aksan, M., Koltuksuz, A., Sezer, T., Mersinli, U., Demirhan, U. U., Yılmaz, H., Kurtoglu, O., Atasoy, G., Oz, S., ve Yıldız, I. (2012). Construction of the Turkish National Corpus (TNC). *Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2012)*. Istanbul.
- Aslan Demir, S. (2018). Türkçede işitme algı fiilleri ve metaforik anlam genişlemeleri. Doğan, A., Özyürek, R., Celepoğlu, A., Dinç Kurt, Y., ve Üstün, K. (Eds.), *XIII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı* (s. 330-336). Bilkent Üniversitesi.
- Baş, M., ve Büyükkantarcıoğlu, N. (2019). Sadness metaphors and metonymies in Turkish body part idioms. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 273-294. <http://dx.doi.org/10.18492/dad.591347>
- Caballero, R., Suárez-Toste, E., ve Paradis C. (2019). *Representing wine - sensory perceptions, communication and cultures*. John Benjamins.
- Classen, C. (2019). Words of senses. Speed, L. J., O'Meara, C., San Roque, L., ve Majid, A. (Eds.), *Perception metaphors* (s. 17-41). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/celcr.19.02cla>
- Deignan, A. (2005). *Metaphor and corpus linguistics*. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/celcr.6>
- Evans, N., ve Wilkins, D. (2000). In the mind's ear: The semantic extensions of perception verbs in Australian languages. *Language*, 76(3), 546-592.
- Gibbs, R. W. (2005). *Embodiment and cognitive science*. Cambridge University Press.
- Ibarretxe-Antuñano, I. (2002). MIND-AS-BODY as a cross-linguistic conceptual metaphor. *Miscelánea. A Journal of English and American Studies*, 25, 93-119.
- Ibarretxe-Antuñano, I. (2013). The power of the senses and the role of culture in metaphor and language. Caballero, R., ve Diaz-Vera, J. (Eds.), *Sensuous cognition: Explorations into human sentience-imagination, (e)motion and perception* (s. 109-133). Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110300772.109>
- Ibarretxe-Antuñano, I. (2019). Perception metaphors in cognitive linguistics: Scope, motivation, and lexicalisation. Speed, L. J., O'Meara, C., San Roque, L., ve Majid, A. (Eds.), *Perception metaphors*. (s. 43-64). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/celcr.19.03iba>
- Kövecses, Z. (2000). *Metaphor and emotion: Language, culture, and body in human feeling*. Cambridge University Press.

- Lakoff, G., ve Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh. The embodied mind and its challenge to western thought*. Basic Books.
- Lewandowska-Tomaszczyk, B. (2007). Polysemy, prototypes and radial categories. Geeraerts, D., ve Cuyckens, H. (Eds.), *The Oxford handbook of cognitive linguistics* (s. 139-169). Oxford University Press.
- McEnery, T., ve Hardie, A. (2012). *Corpus linguistics: Method, theory and practice*. Cambridge University Press.
- O'Meara, C., Speed, L. J., San Roque, L., ve Majid, A. (2019). Perception metaphors: A view from diversity. Speed, L. J., O'Meara, C., San Roque, L., ve Majid, A. (Eds.), *Perception metaphors* (s. 1-16). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/celcr.19.01ome>
- Sarı, İ. (2019). Algi fiillerinde çok anlamlılık: gör- örneği. E. Kuyma, ve A. Nazlı (Eds.), *Algi'ya dair* (s. 129-160). Kesit.
- Sinclair, J. M. (1996). The search for units of meaning. *Textus IX, 1*, 75-106.
- Sinclair, J. (2004). *Trust the text: Language, corpus and discourse*. Routledge.
- Smith, S. T., ve Smith, K. D. (1995). Turkish emotion concepts: A prototype analysis. Russell, J. A., Fernandez-Dols, J., Manstead, A. S. R., ve Wellenkamp, J. C. (Eds.), *Everyday conceptions of emotion: An introduction to psychology, anthropology and linguistics of emotion* (s. 103-119). Kluwer.
- Steinbach-Eicke, E. (2019). Taste metaphors in Hieroglyphic Egyptian. Speed, L. J., O'Meara, C., San Roque, L., ve Majid, A. (Eds.), *Perception metaphors* (s. 145-164). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/celcr.19.08ste>
- Strik Lievers, F. (2015). Synesthesia: A corpus-based study of cross-modal directionality. *Functions of Language*, 22(1), 69-95. <https://doi.org/10.1075/fol.22.1.04str>
- Sweetser, E. (1990). *From etymology to pragmatics: Metaphorical and cultural aspects of semantic structure*. Cambridge University Press.
- Ullmann, S. (1959). *The principle of semantics* (2. baskı). Jackson.
- Viberg, A. (1984). The verbs of perception: A typological study. Butterworth, B., Comrie, B., ve Osten, D. (Eds), *Explanations for language universals* (s. 123-62). Mouton.
- Williams, J. M. (1976). Synesthetic adjectives: A possible law of semantic change. *Language* 52(2), 461-478.

- Winter, B. (2016a). Taste and smell words form an affectively loaded and emotionally flexible part of the English lexicon. *Language, Cognition and Neuroscience*, 31(8), 975–988. <https://doi.org/10.1080/23273798.2016.1193619>
- Winter, B. (2016b). The sensory structure of the English lexicon. [Doktora Tezi, University of California Merced]. ProQuest ID: Winter_ucmerced_1660D_10206. Merritt ID: ark:/13030/m5q28mx5. <https://escholarship.org/uc/item/885849k9>
- Yu, N. (2003). Synesthetic metaphor: A cognitive perspective. *Journal of Literary Semantics*, 32(1), 19–34. <https://doi.org/10.1515/jlse.2003.001>